

О.О. Світличний

кандидат юридичних наук, доцент
ДВНЗ "Національний гірничий університет"**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТА
ЗЛОЧИНУ РОЗБЕЩЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ**

У статті досліджено місце та значення обов'язкових ознак суб'єкта розбещення неповнолітніх, що характеризують вік, осудність особи, яка вчинила злочин. Обґрунтовано доцільність підвищення віку, з якого настає кримінальна відповідальність за розбещення неповнолітніх.

Ключові слова: неповнолітні, осудність, вік суб'єкта, розпусні дії, соціальний контроль.

Кримінально-правова характеристика обов'язкових ознак суб'єкта злочину розбещення неповнолітніх полягає, насамперед, у тому, що в сукупності з об'єктивними ознаками вони формують склад досліджуваного злочину, визначають його суспільну небезпечність та впливають на кримінальну відповідальність і покарання, відмежовують розбещення неповнолітніх від більш тяжких статевих та інших однорідних злочинів тощо. П.В. Хряпінський підкреслює, що суб'єкт злочину, який володіє сукупністю ознак, передбачених у законі (фізична особа, осудність та вік), є одним з елементів складу злочину, що найтісніше за інші пов'язаний із кримінальною відповідальністю [1, с. 91]. У ч. 1 ст. 156 Кримінального кодексу України (далі – КК) не позначено додаткові ознаки суб'єкта розпусних дій щодо неповнолітніх, а відтак, це загальний суб'єкт злочину, що характеризується певним віком, з якого настає кримінальна відповідальність, й осудністю. Для розбещення неповнолітніх, як і загалом для злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності, проблема "фізичної особи" є неактуальною, оскільки за природною сутністю явища, що розглядається, суб'єктами розбещення неповнолітніх можуть бути виключно фізичні особи чоловічої або жіночої статі.

Ознаки суб'єкта статевих злочинів, зокрема розбещення неповнолітніх, досліджували вітчизняні та зарубіжні правники, а саме: Ю.В. Александров, Ю.М. Антонян, М.І. Бажанов, В.І. Борисов, Л.П. Брич, Л.В. Дорош, О.О. Дудоров, Р.Є. Затона, Г.О. Єгошина, О.М. Ігнатов, О.Г. Кальман, Л.Г. Козлюк, С.С. Косенко, Г.П. Краснюк, Т.Д. Лисько, Я.В. Мачужак, Л.І. Мороз, В.О. Навроцький, Ю.Є. Пудовочкін, О.В. Синєокий, О.О. Сльота, М.І. Хавронюк, П.В. Хряпінський, С.В. Чмут, А.П. Шеремет, Я.М. Яковлев та ін. Ґрунтуючись на теоретичних та прикладних положеннях досліджень цих правників, ми сформуємо бачення основних ознак суб'єкта розбещення неповнолітніх.

Метою статті є виокремлення та дослідження конструктивних ознак розбещення неповнолітніх, що характеризують суб'єкта злочину й виступають обов'язковими озна-

ками основного (ч. 1 ст. 156 КК) та кваліфікованого складу розбещення неповнолітніх (ч. 2 ст. 156 КК).

Невід'ємною ознакою суб'єкта досліджуваного злочину є вік особи, що вчинила розпусні дії щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Стаття 156 КК не входить до переліку злочинів, відповідальність за вчинення яких передбачено з 14 років (ч. 2 ст. 22 КК). Відтак, відповідальності підлягає особа, якій виповнилося 16 років. Очевидною є невідповідність назви злочину та його спрямованості на більш вузьку категорію потерпілих осіб, серед яких поза кримінально-правовою охороною залишаються неповнолітні, які досягли шістнадцятирічного віку, але є неповнолітніми. Крім того, логічно припустити, що розбещення неповнолітніх за логікою законодавця мають вчинювати повнолітні особи, котрі тільки й можуть виступати суб'єктами досліджуваного злочину. До цієї думки приводить тлумачення ч. 2 ст. 156 КК, де обставинами, що кваліфікують розпусні дії щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, вказані "ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи або батьком, матір'ю, вітчимою, мачухою, опікуном чи піклувальником, особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого або піклування про нього". Вочевидь, ідеться про повнолітніх осіб, на яких за законом покладаються обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього. Складно уявити в цій якості неповнолітню особу віком від 16 до 18 років. Так, наприклад, згідно з Положенням про навчально-виховний комплекс "Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад, загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад", затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 р. № 306, керівниками, медичними та технічними працівниками, а також вихователями мають працювати повнолітні особи, які мають досвід виховання та догляду за дітьми [2].

Вирішуючи питання віку особи, яка вчиняє розпусні дії щодо неповнолітньої особи, ми виходимо з того, що воно вимагає виваженого підходу щодо криміналізації "розпусних дій", насамперед, неповнолітніх щодо своїх однолітків. Соціальна відповіда-

льність за нормальний фізичний і психічний розвиток, у тому числі статеве виховання дітей та підлітків, має покладатися виключно на дорослих осіб, які повною мірою усвідомлюють шкоду розпусних дій щодо дитини [3, с. 14]. Сьогодні в Україні загалом та в окремих її регіонах зокрема запроваджують комплекс організаційний, правових, виховних та інших заходів, спрямованих на забезпечення неповнолітніх від злочинів, пивного алкоголізму, наркотичної залежності тощо. Обмеження вільного пересування неповнолітніх містами після 22 години вечора, заборона на продаж пива та цигарок неповнолітнім тощо, безумовно, сприяють відновленню правопорядку та суттєво знижують віктимність і криміногенність молодіжного середовища. На наш погляд, сучасним вимогам відповідає й пропозиція щодо підвищення віку потерпілої особи від розбещення неповнолітнього до 18 років [4, с. 58]. По-перше, впровадження цієї пропозиції узгодить назву ст. 156 КК з диспозицією ч. 1 цієї норми; по-друге, норми вітчизняного КК будуть узгоджуватися з положеннями міжнародних договорів, що ратифіковані Верховною Радою України; по-третє, кримінально-правовою охороною буде охоплена різноманітна сфера статевої недоторканності неповнолітніх; по-четверте, нормальне статеве становлення особи в період неповноліття буде закладати високі ідеали родинних цінностей та сприяти гармонійному розвитку нового покоління громадян України.

Загалом питання віку суб'єкта злочину, передбаченого ст. 156 КК, належить до дискусійних у науці кримінального права та практиці законотворення. Нове кримінальне законодавство України не змінило вік суб'єкта цього злочину порівняно з попереднім КК УРСР 1960 р., де як суб'єкт злочину передбачено фізичну особу будь-якої статі, яка досягла шістнадцятирічного віку. Однак дослідники цієї проблеми порізно оцінювали вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність за розбещення неповнолітніх. Так, на думку М.Д. Шаргородського, суб'єктом злочину, передбаченого ст. 119 КК РРФСР, слід визнавати вісімнадцятирічну особу. "В протилежному випадку, – вказував цей учений, – відсутні чіткі критерії щодо вирішення питання про те, хто з неповнолітніх є потерпілим, а хто – винним. Кримінальна відповідальність за розбещення неповнолітніх завжди повинна наставати з вісімнадцяти років" [5, с. 659]. Категорично не погоджуючись з такою позицією, Ю.К. Сущенко зазначає, що вимога щодо досягнення повноліття або статевої зрілості суб'єкта злочину в цьому випадку не базується на чинному законі й не відповідає завданню охорони нормального статевого розвитку підростаючого покоління [6, с. 9]. Принагідно зауважимо, що для ст. 120 у редакції КК РРФСР 1960 р. зазначена критика була обґрунтованою. Однак у процесі реформування законодавства в ст. 135 КК РФ

1996 р. з'явилося положення про те, що суб'єктом цього злочину є особа, яка досягла вісімнадцятирічного віку. Це положення відразу ж викликало негативну реакцію в деяких фахівців з кримінального права. Так, вони зазначали, що підвищення віку суб'єкта із 16 до 18 років є досить спірним і навряд чи буде сприяти ефективності боротьби із цим злочинним посяганням [7, с. 62].

Більшість дослідників підтримують позицію російського законодавця щодо підвищення до 18 років віку суб'єкта досліджуваного злочину. При цьому наводять такі аргументи. По-перше, формування установок у сексуальній сфері в неповнолітніх віком від 16 до 18 років, як правило, є незаконним. Для особи чотирнадцятирічного віку очевидно є однозначна заборона та караність насильницьких дій сексуального характеру. Однак неправомірно покладати на нього роль "контролера статевої поведінки" іншого неповнолітнього, одного з них віку. Соціальний обов'язок статевого контролю можна покладати виключно на повнолітніх осіб. По-друге, з настанням вісімнадцятирічного віку питання про досягнення статевої зрілості особи не виникає. Хоча закон і не вимагає обов'язкової статевої зрілості суб'єкта зазначеного злочину, але притягнення до відповідальності підлітка, який здебільшого не досяг статевої зрілості, за розпусні дії щодо такого самого підлітка, який також не досяг статевої зрілості, важко визнати доцільним і обґрунтованим.

На сьогодні підвищення віку суб'єкта розбещення неповнолітніх до 18 років є обґрунтованим кроком, що відповідає завданням кримінально-правової охорони статевої недоторканності та нормального статевого виховання малолітніх і неповнолітніх осіб. По-перше, слід зазначити, що, як раніше, так і тепер, судова практика зорієнтована на незастосування кримінального покарання в разі виявлення випадків добровільних статевої зв'язків неповнолітніх між собою. Так, в історичному аспекті ще в Постанові Пленуму Верховного Суду СРСР "Про судову практику у справах про зґвалтування" від 25.03.1964 р. № 2 роз'яснено, що при вирішенні питання про кримінальну відповідальність осіб, які не досягли повноліття, за статеве зношення з особою, яка не досягла статевої зрілості або шістнадцятирічного віку, а також за розбещення неповнолітніх суди мають враховувати, що закон у зазначених випадках спрямований на нормальний розвиток неповнолітніх кожної статі. Тому в кожному конкретному випадку, виходячи з віку обох неповнолітніх, даних, що характеризують їх особи, наслідків, що настали, та інших обставин справи, суди повинні обговорювати питання про доцільність застосування до неповнолітнього заходів кримінального покарання. Судам рекомендовано з вказаних видів злочинів ширше практикувати застосування до неповнолітніх примусових заходів виховного характеру, що не є криміна-

льним покаранням [8, с. 198–199]. Близьке до такого розуміння було висловлено в Постанові Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про з’валтування та інші статеві злочини” від 27.03.1992 р. [9, с. 111–120] та в чинній Постанові Верховного Суду України “Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи” від 30.03.2008 р. № 5 [10].

На підвищення віку кримінальної відповідальності за розбещення неповнолітніх до 18 років, певно, впливає й складність розпусних дій з об’єктивної сторони. Фізичні, а тим більше психічні (інтелектуальні) розпусні дії потребують неабиякого “життєвого сексуального досвіду”, знань дитячої та підліткової психології, вміння використовувати пряmlinійність, відкритість і довірливість малих дітей та підлітків до дорослих осіб тощо. Діти дуже цінують увагу до них з боку дорослої людини, оскільки бачать у ній, насамперед, позитивний приклад для копіювання. Менш за все вони припускаються негативних проявів імовірного ставлення дорослого щодо них. Прикладами злочинного використання дитячої психології із сексуальною метою, як правило, оманно зтягнути дитину до свого помешкання або в інше безлюдне місце, є велика кількість кримінальних справ про розбещення неповнолітніх. Усе це разом засвідчує, що особа, яка не досягла повноліття, не має певних знань дитячої та підліткової психології, життєвого досвіду й практичних навичок вводити їх в оману або застосовувати примус щодо дійсних цілей спілкування з ними. Таким чином, *вік суб’єкта розбещення неповнолітніх має бути підвищений до досягнення винною особою 18 років*.

Осудною визнають особу, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними (ч. 1 ст. 19 КК). “Наявна у психологічній науці градація рівнів усвідомлення, – зазначає В.М. Бурдін, – дає змогу стверджувати, що кримінально-правове значення під час формування інтелектуальної ознаки поняття осудності та патоінтелектуальної ознаки поняття неосудності має лише той рівень усвідомлення, який передбачає можливість особи усвідомлювати соціальне значення свого діяння. Усі інші рівні усвідомлення не мають самостійного кримінально-правового значення, оскільки вони є, по суті, передумовами зазначено вищого рівня, без яких він не може існувати, а отже, вказувати окремо на нижчі рівні під час формулювання ознак відповідних понять немає потреби. З урахуванням того, що суспільна небезпечність та кримінальна протиправність є самостійними ознаками злочину, а усвідомлення особою цих ознак також відбувається окремо в межах різних підрівнів соціального рівня усвідомлення правової дійсності, які не поглинаються одне одним, вказівка на можливість усвідомлення суспільної небезпечності та кримінальної протиправності діяння та його наслідків повинна

знайти своє місце серед ознак поняття осудності” [11, с. 53].

Осудність є самостійною категорією кримінального права і має специфічні риси. Осудність – насамперед ознака суб’єкта злочину, що має психічне здоров’я. Соціально-психологічна характеристика осудності виражається в рівні інтелектуального розвитку, володінні особою певними вольовими властивостями, спроможності керувати своїми діями. Для осудності важливий і певний рівень соціалізації особистості; її участь у суспільних відносинах, у різноманітних сферах життя; усвідомлення прав і обов’язків, ролі й відповідальності за свою поведінку. Тому осудність як певний рівень соціального розвитку набувається після досягнення певного віку. Будучи ознакою суб’єкта в складі злочину, осудність пов’язана з виною як ознакою суб’єктивної сторони, вони разом забезпечують дію принципу суб’єктивного ставлення у винуватості в кримінальному праві. Таким чином, осудність – це психічний стан особи, що полягає в його спроможності за станом психічного здоров’я, за рівнем соціально-психологічного розвитку й соціалізації, а також за певним віком усвідомлювати фактичний характер і суспільну небезпечку своїх дій, керувати ними під час вчинення злочину й нести у зв’язку із цим кримінальну відповідальність. У свою чергу, встановлення взаємозв’язку осудності та вини дає змогу глибше розібратися в самому суб’єкті злочину як елементі складу, а також у його змісті та кримінально-правовій характеристиці не тільки з позицій науки кримінального права, а й з позицій судової медицини та психології. Тільки після попереднього рішення про осудність особи, що вчинила суспільно небезпечне діяння, можна порушувати питання про його винуватість, тому що як винуватою, так і невинуватою може бути визнана виключно осудна особа.

Природно, що осудність як ознака суб’єкта розбещення неповнолітніх позначає проблему. Розпусні дії викликають питання щодо психічної повноцінності особи, дії якої суперечать сталим суспільним нормам статевого виховання та недоторканості неповнолітніх. Кримінологи одностайні в переконанні, що майже всі сексуальні девіації (відхилення від нормальної поведінки) усвідомлюються особами, які вчинюють злочини на сексуальному підґрунті, і скеровуються вольовими зусиллями на їх реалізацію та, відповідно, на отримання сексуального задоволення [12, с. 124].

У сексопатології виокремлюють функціональні сексуальні розлади, за яких фіксують відсутність здатності відчувати сексуальне задоволення або неможливість здійснення статевого акту, що приводить до сексуального задоволення, незважаючи на наявність усіх анатомо-фізіологічних передумов і відсутність спрямованості на незвичайні сексуальні мрії. Від функціональних сексуальних розладів слід відрізняти: а) органічні сексуальні порушення, зумов-

лені соматичною патологією, що перешкоджають розвитку сексуального почуття або реалізації статевого акту, або вторинними поразками в результаті травм або захворювань; б) сексуальні девіації, відхилення в статевому інстинкті, за яких відзначається аномальна сексуальна орієнтація пацієнта (наприклад, педофілія, гомосексуалізм тощо) або незвичайний спосіб досягнення статевого задоволення (ексгібіціонізм, садомазохізм тощо) [13, с. 341].

Педофілія – це порушення психосексуальної орієнтації за віком об'єкта. Основою для формування педофілії є ретардації психосексуального розвитку, порушення комунікації з особами іншої статі й нерідко сексуальні розлади, які заважають нормальному статевому життю. Сексопатологи стверджують, що явища педофілії частіше спостерігаються в підлітків, у сорокарічних і більше літніх чоловіків. Серед підлітків основну частину становлять особи, які через ретардацію психосексуального й емоційного розвитку не вміють налагоджувати контакт із ровесницями та спілкуватися з ними. У групі сорокарічні переважають одружені, але, не зумівши влаштувати свої сексуальні й соціальні відносини, фрустровані чоловіки, що одержують статево задоволення в грі з дівчатками та не ризикують іти на близькість з дорослими жінками. Серед літніх чоловіків найчастіше зустрічаються самотні особи, які страждають статевими розладами. Самотні шукають у спілкуванні з дівчатками виходу зі свого сиротливого становища, більшість з них також відчуває труднощі в контактах із жінками, а літні чоловіки зі статевими розладами використовують це спілкування для стимуляції своєї сексуальності, що згасає [14, с. 87–88]. Аналогічні причини потягу до малолітнього при гомосексуалізмі як у чоловіків, так і в жінок. Зазвичай педофільні парафілії, спрямовані на дітей родичів, друзів і знайомих, виявляються в тих випадках, коли дитина і її звідник знайомі по прогулянках. Нерідко педофілія формується на фоні передчасного психосексуального розвитку, і тоді вона буває стійкою. При ранньому становленні сексуальності дитячі ігри міцно фіксуються в статево потязі й визначають його. У випадках педофілії рідко зустрічаються статеві акти, так само як і згвалтування. Зазвичай усе ґрунтується на "добровільних засадах". Лише підлітки використовують залякування й погрози. Дії, що розтлівають, зазвичай містять у собі розповіді про інтимні відносини, демонстрацію порнографічних зображень, огляд і показ статевих органів, ласки, поверхневий та глибокий петінг, іноді орально-генітальні контакти, значно рідше справа доходить до генітального контакту, вестибулярного коїтусу. У будь-якому разі спокушання приводить до передчасного психосексуального розвитку дитини, викривлення її сексуальності та психіки, а нерідко й до парафілій, нав'язаних звідниками. Педофільні тенденції, що виникають у літньому віці на фоні

зниження статевого потягу, можуть довго не реалізовуватися; формуються вони зазвичай на фоні атеросклерозу в поєднанні з енцефалопатією.

Ефебофілія – статевий потяг до неповнолітніх підліткового і юнацького віку. У формуванні цього потягу, так само як і педофілії, труднощі контактів з однолітками відіграють не останню роль, хоча вони виражені значно менше. Нерідко ефебофілія розвивається в осіб зі статевими розладами, при цьому до сексуальних контактів з підлітками їх спонукують недосвідченість юнаків, незнання ними техніки статевого акту зумовлена цим менша ймовірність почути осуд своїх сексуальних дій. Крім того, юнацька гіперсексуальність осіб чоловічої статі забезпечує їм не тільки високу статево активність, а й деяку індивідуальність у способах реалізації статевого потягу. Визначну частину ефебофілів приваблює недосвідченість підлітків, і вони охоче їх "навчають". Джерела ефебофілії можуть виходити із підліткового віку, особливо на фоні затримки психосексуального розвитку й при контактах, що залишили яскравий слід [15, с. 346]. У літньому віці виникнення ефебофілії пов'язано зі згасанням сексуальності та статевими розладами, коли контакти з підлітками є ніби стимуляторами. Сексуальна поведінка при ефебофілії мало відрізняється від звичайної, однак можна відзначити й деякі особливості: бесіди під видом статевої освіти, демонстрація порнографічних зображень, фільмів, "випадкове" залишення на видному місці порнографічних рукописів тощо. Особи з ефебофілією прагнуть знайти роботу в колективах підлітків. У багатьох випадках контакти з підлітками внаслідок їхньої скритності проходять непоміченими. Особливо просто, навіть з почуттям подяки юнаки-підлітки сприймають прояви ефебофілії в жінок. Жінки добровільно беруть на себе наставництво над підлітком при перших його кроках у сексуальному житті. Найбільшу насолоду ефебофілі одержують від недосвідченості своїх підопічних, тому що навчання стимулює статево збудження. Іноді ефебофілія набуває виражених патологічних рис. У більш скрутному стані перебувають чоловіки-ефебофілі, тому що дівчата менш легко вступають у статеві відносини, ніж юнаки, і для досягнення мети потрібно більше часу. При гарній адаптації й дотриманні соціальних і морально-етичних норм ефебофільні тенденції реалізуються у виборі зовні інфантильних партнерів. При втраті із часом чи в результаті лікування ознак вираженого інфантилізму партнер втрачає сексуальну привабливість для ефебофіла.

І.С. Кон також обстоював погляд, що педофілія (від грец. педес – дитина та філія – потяг) зустрічається як у гетеросексуальних, так і в гомосексуальних чоловіків і не є психіатричним діагнозом. Він вирізняє безпосередньо "педофілію" як потяг до дітей віком молодше ніж десять років та "ефебофілію" як потяг до юнаків чотирнадцяти-

цяти років [16]. Педофілія може бути як постійною, коли людину сексуально збуджують виключно статево незрілі або такі, що перебувають у стадії статевого визрівання, діти, так і тимчасовою, замісною, коли пріоритет в основному віддають дорослим партнерам, але при неможливості або ускладненості сексуального контакту з дорослими партнерами суб'єкт переключає свою увагу на дітей або підлітків [17, с. 66]. Якими б причинами не були зумовлені сексуальні девіації у вигляді педофілії, усі вони мають такі загальні риси: 1) відхилення від нормальної сексуальної поведінки є результатом набутого сексуального досвіду, а не помилок природи; 2) ступінь їх поширення пов'язаний з культурними нормами та способом життя народу; 3) усі вони виникають та існують в особливостях дитячого й підліткового сексуального досвіду; девіації найчастіше вражають саме чоловіків, дуже рідко – жінок.

Головна небезпечність педофілії та ефебофілії, на думку сексопатологів, полягає в тому, що дії педофіла до дитини або підлітка в більшості випадків є явною або прихованою формою сексуального насилля. Це спричиняє дуже серйозне довготривале травмування дитячої та підліткової психіки, що в майбутньому призводить до різноманітних психічних розладів та ускладнень у сфері як особистого, так і суспільного життя. Спроби самогубств, страхи, депресії, маніакально-депресивний психоз, посттравматичний синдром, сексуальні розлади, психічні проблеми загального характеру, зловживання алкоголем і пігулками, що потім переростають в алкоголізм та наркоманію, антисоціальна поведінка тощо – ось далеко не повний перелік наслідків, які спричинені сексуальними насиллями над дитиною. Показовим є й той факт, що близько 50% засуджених педофілів самі були жертвами сексуальної експлуатації в дитинстві.

Висновки. Суб'єкт розбещення неповнолітніх – це особа, яка володіє не тільки вищевказаними обов'язковими ознаками, а й іншими якостями, що мають певне кримінологічне значення. Мова йде як про біологічні, так і про соціальні ознаки: статево належність, родинний стан, рівень освіти, посадове становище й інші дані, що визначають статус людини в суспільстві. Тому поряд із "суб'єктом злочину" в кримінальному праві, а більшою мірою в кримінології, досліджують "особу злочинця". Ці поняття близькі, але не тотожні. Якщо "суб'єкт злочину" характеризує необхідні та достатні ознаки особи, яка вчинила злочин, то "особа злочинця" охоплює велику кількість групових та індивідуальних рис особи, котра вчинила злочин. При цьому в доктринальних визначеннях суб'єкта злочину незмінно підкреслюють, що це поняття, на відміну від поняття особи злочинця, має не соціальний, а винятково кримінально-правовий зміст. У кримінології під особою злочинця розуміють сукупність соціально значущих властивостей, ознак, зв'язків та від-

носин, які характеризують особу, винну у вчиненні злочину, у поєднання з іншими (неособистими) умовами й обставинами, що впливають на її злочинну поведінку [18, с. 127]. Ознаки особи злочинця, що виокремлюють кримінологи, поділяються на: а) соціально-демографічні; б) кримінально-правові; в) соціально-рольові; г) морально-психологічні. Насамперед, звернемо увагу на статево належність винних, які вчинили розпусні дії щодо неповнолітніх. Тут відзначається абсолютне домінування чоловіків, серед 219 засуджених: 216 чоловіків (98,6%) та 3 жінки (1,4%). Жінки практично не вчиняють цього злочину, зазвичай з морально-етичних міркувань. Виконання функції материнства, постійне виховання дітей і підлітків, особливості фізіологічних, біологічних, психофізичних та інших якостей жінок, їх провідна роль у сімейних відносинах, – усе це, безумовно, блокує основні детермінанти злочинної сексуальної поведінки проти малолітніх та неповнолітніх осіб. Вік злочинців, що засуджувалися за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 і 2 ст. 155 КК, більш зрілий, ніж за вчинення насильницьких статевих злочинів, таких як зґвалтування (ч. 3 і 4 ст. 152 КК) або насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ч. 2 і 3 ст. 153 КК), найбільша частина засуджених за розбещення неповнолітніх вчинила цей злочин у віці 41–51 рік.

Список використаної літератури

1. Хряпінський П.В. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / П.В. Хряпінський. – Суми : Університетська книга, 2009. – 687 с.
2. Положення про навчально-виховний комплекс "дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад" : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 р. № 306 [Електронний ресурс] // Офіційний інтернет-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi/>.
3. Лукаш А.С. Зґвалтування: кримінологічна характеристика, детермінація та їх попередження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / А.С. Лукаш. – Х. : Націон. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2007. – 19 с.
4. Брич Л.П. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи за законодавством України : монографія / Л.П. Брич. – Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 83 с.
5. Курс советского уголовного права. Особенная часть : учеб. курс / [отв. ред. Н.А. Беляев, М.Д. Шаргородский]. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1973. – Т. 3. – 836 с.
6. Сущенко Ю.К. Ответственность за половые преступления против несовершеннолетних по советскому уголовному праву : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ю.К. Сущенко. – Саратов : Саратов. юрид. ин-т, 1967. – 21 с.

7. Затона Р.Е. Уголовно-правовой и криминологический аспекты ответственности за половое сношение и иные действия сексуального характера с лицом, не достигшим четырнадцатилетнего возраста : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Роман Евгеньевич Затона. – Саратов : СЮИ, 2000. – 200 с.
8. Сборник постановлений Пленума Верховного Суда СССР (1924–1977 гг.) : в 2 т. / сост.: Е.А. Смоленцев, Л.Г. Алексеева, С.Г. Банников и др. ; гл. ред. Е.А. Смоленцев. – М. : Известия, 1978. – Т. 2. – 528 с.
9. Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України (1963–1995 рр.) : в 2 ч. / відпов. ред. В. Бойко. – К. : Українська правнича фундація, 1995. – Ч. 2. – 410 с.
10. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 р. № 5 [Електронний ресурс] / Офіційний інтернет-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clientsvs.nsf/0/1A4F0DE6ACD2C759C225747A0031F4E0?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=1A4F0DE6ACD2C759C225747A0031F4E0&Count=500&/>.
11. Бурдін В.М. Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження) : монографія / В.М. Бурдін. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 780 с.
12. Губанова О.В. Особистість гвалтівника: щодо статі злочинця / О.В. Губанова // Право України. – 2007. – № 6. – С. 122–125.
13. Васильченко Г.С. Сексопатология : справочник / Г.С. Васильченко. – М. : Медицина, 1990. – 576 с.
14. Шостакович Б.В. Эксгибиционизм : монография / Б.В. Шостакович, А.А. Ткаченко. – Таганрог : Сфинкс, 1991. – 200 с.
15. Крафт-Эбинг Р. Половая психопатия, с обращением особого внимания на извращение полового чувства : монография / Р. Крафт-Эбинг. – М. : Республика, 1996. – 591 с.
16. Кон И.С. Девиантное поведение и личность [Электронный ресурс] / И.С. Кон // Личный интернет-портал И.С. Кона. – Режим доступа: <http://www.neuro.net.ru/sexology/book1921.html/>.
17. Кон И.С. Сокращение детей и сексуальное насилие / И.С. Кон // Педагогика. – 1998. – № 5. – С. 63–67.
18. Даньшин И.Н. Общетеоретические проблемы криминологии : монография / И.Н. Даньшин. – Харьков : Прапор, 2005. – 224 с.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2013.

Светличный А.А. Уголовно-правовая характеристика субъекта преступления развращения несовершеннолетних

В статье исследуются место и значение обязательных признаков субъекта развращения несовершеннолетних, характеризующих возраст, вменяемость лица, совершившего преступление. Делается вывод о целесообразности повышения возраста, с которого наступает уголовная ответственность за развращение несовершеннолетних.

Ключевые слова: несовершеннолетние, вменяемость, возраст субъекта, развратные действия, социальный контроль.

Svetlichniy A.A. Criminal Legal Description Perpetrator Sexual Abuse Minor

Findings from this study. In the article the place and importance of the essential characteristics of the subject of corruption of minors, characterizing the age of sanity of the perpetrator. Pedophilia may be a constant, when a person is sexually excited only immature or that are under sexual maturation, children and temporary substitution when priority is mainly vidayetsya adult partners, but if you can not or complexity of sexual contact with an adult partner subjects object switches its attention to children or adolescents. Whatever the reason is not conditioned sexual deviation as pedophilia, they all have the following common features: 1) deviations from normal sexual behavior is the result of acquired sexual experience, not mistakes of nature, 2) the degree of distribution associated with cultural norms and lifestyles people, and 3) they arise and exist in the characteristics of child and adolescent sexual experiences; deviation is most impressive men and only rarely - women. Home danger of pedophilia and efyebofiliyi views sexopathologists is that of a pedophile to a child or teenager in most cases is explicit or implicit form of sexual violence. This leads to very serious long-term injury to child and adolescent mental in the future leads to a variety of mental disorders and complications in the field of both personal and public life. It is significant, and the fact that about 50% of convicted pedophiles were themselves victims of sexual exploitation of a child.

A conclusion on whether raising the age at which criminal responsibility for corruption of minors. An abuse of minors - a person who possesses not only the above binding characteristics, but also other qualities that have some criminological significance. It is both the biological and the social characteristics: sexual identity, marital status, level of education, official position and other data to determine the status of the individual in society. Therefore, along with the "offender" in criminal law, and more in criminology, examines the "offender". These concepts are similar, but not identical. If "an offense" characterizes the necessary and sufficient characteristics of the person who committed the crime, the "offender" covers a large number of group and individual traits of the person who committed the crime.

Key words: juvenile, sanity, the age of the subject, sexual abuse, social control.